

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Institut mezioborových studií Brno

**Krizové situace žen a dětí z přistěhovatelských rodin,
východiska a možnosti řešení**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Antonín Olejníček**

**Vypracovala:
Lucie Šťastná**

Brno 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Krizové situace žen a dětí z přistěhovatelských rodin, východiska a možnosti řešení“ zpracovala samostatně, s použitím literatury a pramenů uvedených v seznamu literatury.

Brno 30. 3. 2009

.....
Lucie Šťastná

Poděkování

Můj dík patří mým přátelům, kteří mi umožnili setkání s ukrajinskými ženami, a tím mi pomohli získat obraz o jejich životě.

Poděkování patří také PhDr. Antonínu Olejníčkovi za čas a cenné připomínky, které mi při zpracování bakalářské práce poskytl.

Lucie Šťastná

Úvod	3
1. Základní pojmy a termíny	4
1.1. Pojem migrace	4
1.1.1. Legální migrace	5
1.1.2. Nelegální migrace	5
1.1.3. Cirkulační pracovní migrace	5
1.2. Přistěhovalci a právní legislativa České republiky	6
1.2.1. Zákon č. 326/1999 Sb. O pobytu cizinců na území ČR	6
1.3. Migrační politika ČR	10
1.3.1. Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců	12
1.4. Uprchlické zařízení v ČR	13
1.4.1. Centra Správy uprchlických zařízení	13
2. Přistěhovalci	15
2.1. Ukrajinská rodina	15
2.2. Romská rodina	15
2.3. Problémy s adaptabilitou	16
2.3.1. Adaptabilita ukrajinských rodin	16
2.3.2. Adaptabilita romských rodin	17
2.4. Problémy a krizové situace ukrajinských žen a dětí	18
2.4.1. Zaměstnávání žen	18
2.4.1.1. Nelegální práce žen	19
2.4.2. Zdravotní pojištění	20
2.4.3. Jednání s úřady	21
2.4.4. Vzdělávání dětí	21
2.5. Problémy a krizové situace romských žen a dětí	23
2.5.1. Problémy soužití s okolím	23
2.5.2. Vzdělání dětí	23
2.5.3. Zaměstnání žen	24
2.5.4. Kriminalita	24
2.5.5. Kriminalita dětí a mládeže	24

3. Prevence a východiska řešení problémů	25
3.1. Imigrační programy	25
3.2. Výchovně-vzdělávací programy	26
3.2.1. Zkouška z Českého jazyka	27
3.3. Aktivační služby – právní, psycho-sociální terapie	27
3.4. Návrhy řešení krizových situací	28
4. Empirické zpracování	30
4.1. Dotazníkové šetření	30
Závěr	37
Resumé	38
Anotace	39
Seznam použité literatury	40
Přílohy	41

Úvod

Každý člověk, který se přistěhuje do cizí země, je vystaven mnoha vlivům dané společnosti např. sociální podmínky, právní řád, zvyklosti, tradice dané země a v neposlední řadě je to postoj vůči němu samému ze strany domácího obyvatelstva.

Reakce Čechů na cizince jsou poměrně různorodé a individuální. Lidé se k nim chovají otevřeně, jiným jsou lhostejní, někteří k nim přistupují s počáteční nedůvěrou, ale také najdeme spoustu případů nenávisti, zášti či chování s rasistickými sklony. Spoustu Čechů si myslí, že přistěhovalci zastávají pouze méně placené, často manuální práce. Málo z nich ví, že mezi těmito cizinci nalezneme i vysokoškolsky vzdělané jedince, kteří pracují jako lékaři, právníci či vysokoškolští učitelé. Jeden ze zásadních faktorů, jenž ovlivňuje náhled české populace na cizince, jsou peníze. Na majetné cizince se Češi stejně jako občané jiných zemí dívají v podstatě pozitivně, na méně majetné naopak. Tento jev je však všeobecně rozšířený.

V této práci bych chtěla nastínit a specifikovat problematiku přistěhovatelských rodin, a to problémy žen a dětí. Zejména se budu zabývat charakteristikou problémových a krizových situací ze sféry sociální a vzdělávání, procesem adaptability cizinců. Dále se budu zabývat otázkou zaměstnanosti žen, adaptability cizinců. Pokusím se vytvořit přehled vzdělávacích programů pro cizince.

V empirické části se zaměřím na zpracování dotazníkového šetření, které jsem provedla v ukrajinské ženské komunitě.

1. Základní pojmy

1.1. Pojem migrace

Pojem migrace vychází z latinského migratio, tzn. přestěhování, stěhování. Migrace je definována jako přemísťování, stěhování, přecházení, změna místa pobytu¹. Jednoduše řečeno, je to přesun jednotlivých osob nebo skupin osob v prostoru, tzn. mezi státy. Člověk, který je v cizí zemi dočasně či trvale je považován za migranta neboli za přistěhovalce.

Migraci dělíme na vnitrostátní – přestěhování v rámci jednoho státu a zahraniční, tzn. mezi státy.

Migrace je spjata již s prvními obyvateli naší planety. Lidé se přesouvali z místa na místo z nejrůznějších důvodů – války, přírodní katastrofy, náboženské či politické důvody atd. Na začátku 20-tého století docházelo k velkým přesunům lidí ať již z politických důvodů, etnických konfliktů, sociálních či ekonomických krizí. Jedna z největších vln přesídlování proběhla v poválečném období, kdy docházelo k masivnímu vysídlování.

Po roce 1989 dochází k další z razantních vln přesídlování lidí zasahujících Českou republiku. V této době začíná ČR lákat cizince hlavně z východu, kterým mohla poskytnou lepší životní úroveň a politickou stabilitu – odtud přichází především mladí lidé v naději lepšího výdělku a ekonomického zajištění rodiny. Naopak příchozí ze západu tvoří různorodější skupinu a uplatňují své vzdělání v intelektuálnějších profesích². V této době se také rozmáhá fenomén odchodu, a to převážně mladých lidí, z České republiky do zahraničí, a to jak z důvodů pracovních, tak z důvodů studijních.

Ve světě je problematika migrace brána jako jeden z velmi závažných problémů. Jejím prostřednictvím velmi výrazně dochází k ovlivňování vývoje populace, také zásadním způsobem napomáhá společenským a kulturním změnám.

Migrace se člení do několika kategorií. Migrace legální, nelegální, vnitrostátní, mezinárodní, dobrovolná, politická....atd. Nejznámější forma migrace v nynější době je migrace pracovní. Ovšem i tato může být legální a nelegální. Za pracovního migranta považujeme člověka, který se dočasně či trvale přistěhoval do jiné zemi za účelem získání práce a tím i lepších společenských a sociálních podmínek k životu. Pro názornost uvedu rozdíl mezi migrací legální a nelegální.

¹ KUČERA, R. *ABZ slovník cizích slov*. [online databáze] [cit. 2007 – 07 - 20]. Dostupné na Internetu: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/>.

² CHLUDÍLOVÁ, I. *Cizinci v České republice* bulletin 2003/1-2 [online]. download: chludilova_cizinci.pdf. CVVM, Sociologický ústav AV ČR. [cit. 2006-18-12]. Dostupné na Internetu: http://www.cvvm.cas.cz/index.php?lang=0&disp=nase_spolecnost&r=1&offset=101&shw=100006

1.1.1. Legální migrace

Předpokládáný legální vstup a pobyt cizinců na území České republiky na základě: cestovního dokladu pro občany EU a platného cestovního dokladu opatřeného vízem pro občany třetích zemí, pokud v relaci se státem, jehož jsou občany není vízová povinnost zrušena³.

1.1.2. Nelegální migrace

U této formy migrace je jeden ze základních rysů nelegální vstup osob přes státní hranice na území jiného státu a to z nejrůznějších důvodů. Velkou skupinu tvoří osoby s cílem hledání azylu. Další značnou skupinu představují migranti, kteří legálně přišli do určité zemi s cílem zaměstnání a zůstávají v této zemi i po vypršení dovolené doby pobytu.

1.1.3. Cirkulační pracovní migrace

Většina přistěhovalců ve světě stejně tak i v ČR se skládá z ekonomicky aktivních aktérů tzn. cirkulační pracovní migrace, což je fenomén přetrvávajícího dočasného stěhování za účelem zvýšení vlastního ekonomického statusu nebo ekonomického statusu své rodiny v mateřské zemi. Podle některých teorií cirkulační migrace je fází dlouhodobějšího procesu, během kterého intenzita vztahu se zdrojovou zemí postupně klesá a jedinec se jednou navždy usazuje v cílové zemi. Migranti, kteří se rozhodli natrvalo usadit v určité zemi, ať již po přímém, jednorázovém přestěhování, nebo po dlouhodobější cirkulaci, čeká složitý proces adaptace na nové podmínky v majoritní společnosti. Nově příchozí migranti se často nacházejí v napětí spojeném se změnou prostředí, jazykovou a kulturní bariérou, nebo jsou dokonce znevýhodněni na trhu práce. Jejich adaptace je na jednu stranu ovlivněna samotnými psychologickými charakteristikami jednotlivců a blízkostí minoritní-imigrované a většinové populace, na druhou stranu také imigrační politikou cílové země a přístupem majority k imigrantům⁴.

³ Server MV ČR. *Sbírka zákonů a mezinárodních smluv*. Zákon č.326/1999 Sb., O pobytu cizinců na území České republiky. [online] [cit. 200 -05-17] Je ke stažení na Internetu: http://www.mvcr.cz/sbirka/1999/zakon_12.html#castka_106.

⁴ LEONTIYEVA Y., *Cizinci V ČR: „ My a oni „*, bulletin 2003/1-2 [online]. download: Leontiyeva_cizinci.pdf . CVVM, Sociologický ústav AV ČR. [cit. 2006-18-12]. Dostupné na Internetu: http://www.cvvm.cas.cz/index.php?lang=0&disp=nase_spolecnost&r=1&offset=103&shw=100018

1.2. Přistěhovalci, přistěhovatelské rodiny v souladu s právní legislativou ČR

Cizinci mají právo pobývat na území České republiky po splnění podmínek daných zákonem a následném dodržování zákona České republiky.

Legální vstup do České republiky jim je umožněn na základě níže uvedených dokladů a náležitostí

- platný cestovní doklad nebo doklady, které je opravňují k překročení hranice
- platné vízum, pokud je požadováno
- zdůvodnění účelu předpokládaného pobytu a zajištění dostatečných prostředků pro obživu na dobu předpokládaného pobytu i na návrat do své země původu nebo na průjezd do třetí země, ve které je zaručeno jejich převzetí, anebo jsou schopni si tyto prostředky legálním způsobem opatřit
- nejsou osobami vedenými v Schengenském informačním systému (SIS), jimž má být odepřen vstup
- nejsou považováni za hrozbu pro veřejný pořádek, bezpečnost, veřejné zdraví nebo mezinárodní vztahy kteréhokoliv ze schengenských států ⁵

Občané třetích zemí jsou povinni ohlásit svou přítomnost na území ČR příslušnému inspektorátu cizinecké policie dle místa pobytu v ČR, a to ve lhůtě do 3 pracovních dnů ode dne vstupu na území ČR. V případě pobytu za účelem výdělečné činnosti si musí cizinci požádat a udělení krátkodobého víza před příjezdem do ČR.

Po vstupu České republiky do Evropské unie prodělal zákon č. 326/1999 Sb. Zákon o pobytu cizinců na území České republiky novelizaci. Poslední změny byly obsaženy v novele Zákona o pobytu cizinců v České republice č. 161/2006 Sb., tato novela přináší změny týkající se pobytu občanů EU a jejich rodinných příslušníků v ČR.

1.2.1. Zákon 326/1999 Sb. O pobytu cizinců na území České republiky

Podle cizineckého zákona se "*cizincem rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské Unie*",⁶.

Tento zákon obsahuje devatenáct hlav, které upravují a stanovují podmínky vstupu na území České republiky.

Hlava I. § 1-2, úvodní ustanovení

Obsahuje úvodní ustanovení vymezující působnost zákona

⁵ Server MV ČR. Občané třetích zemí, [online] [cit. 200 -05-17] Je ke stažení na Internetu: <http://www.mvcr.cz/clanek/sluzby-pro-verejnost-informace-pro-cizince-podminky-vstupu-a-pobytu-cizincu-na-uzemi-ceske-republiky.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>

⁶ Zákon 326/1999 Sb. O pobytu cizinců na území ČR

Hlava II. § 3 – 15, vstup na území

Řeší vstup na území ČR.

- podmínky vstupu na území
- odepření vstupu
- zajištění nákladů spojených s vycestováním z území
- prostředky k pobytu na území
- hraniční průvodku
- pozvání

Hlava III. § 16 – 64, přechodný pobyt na území

Určuje a vymezuje pravidla, podmínky a náležitosti přechodného pobytu cizinců na území ČR, jako např.

- přechodný pobyt
- přechodný pobyt na území bez víza
- krátkodobá, dlouhodobá, průjezdní, letištní víza, jednotné schengenské vízum
- ukončení přechodného pobytu na území
- prodloužení platnosti a doby pobytu, zrušení platnosti pobytu
- krátkodobí a dlouhodobý pobyt

Hlava IV. § 65 – 87, trvalý pobyt na území

Řeší podmínky a náležitosti trvalého pobytu na území ČR.

- podmínky povolení trvalého pobytu
- náležitosti podání žádosti o povolení trvalého pobytu
- důvody pro nevydání a zánik platnosti povolení k trvalému pobytu
- průkaz o povolení k pobytu, zapisování údajů do průkazu, platnost průkazu
- pobyt cizince svěřeného do náhradní výchovy

Hlava IVa. § 87 a – aa, pobyt občana Evropské unie a jeho rodinných příslušníků na území

Tato část zákona řeší podmínky občana Evropské unie a jeho rodinných příslušníků na území.

Hlava V. § 88 – 89, pobyt cizince narozeného na území

Upravuje podmínky pobytu cizince narozeného na území.

Hlava VI. § 90 – 92, vycestování cizince z území

Řeší otázku vycestování cizince z území

Hlava VII. § 93 – 102, hlášení místa pobytu na území

Tato část se zabývá hlášením místa pobytu na území, a to především:

- hlášením k pobytu, hlášením změn
- ubytovatelem a jeho povinnostmi, domovní knihou, oznámení o ubytování

Hlava VIII. § 103 – 107, povinnosti

Řeší veškeré povinnosti související s příchodem cizince na území a s jeho pobytem na území. Zaobírá se především:

- povinností cizince
- povinností dopravce
- povinností soudu, ústavu pro výkon zabezpečovací detence, vazební věznice, věznice
- povinností orgánů státní správy
- povinností jiných osob

Hlava IX. § 108 – 117, cestovní doklady

Zde je řešena otázka cestovních dokladů, jejich náležitosti a platnosti. Vymezuje možnosti zadržení cestovního dokladu, neplatnost cestovního dokladu.

Hlava X. - § 118 – 123, správní vyhoštění

Pojednává o tom, kdy a za jakých podmínek je ukončen pobyt, trvalý i přechodný, cizince na území. Dále specifikuje náležitosti úhrad nákladů spojených s vyhoštěním cizince z území.

Hlava XI. § 124 – 129, zajištění cizince

Stanovuje podmínky zajištění cizince za účelem:

- správního vyhoštění
- vycestování
- jeho předání nebo průvozu

Dále pojednává o jeho povinnosti a právech spojených s tímto úkonem, o povinnosti a právech policie při provádění úkonu zajištění cizince

Hlava XII. § 130 – 151, zařízení

Zajištění se zpravidla vykonává v zařízení. Tato hlava definuje pojem zařízení, provozovatele zařízení, práva a povinnosti provozovatele a zajištěného cizince, oprávněnost policii při umístění cizince do zařízení.

Hlava XIII. § 152 - 155, průvoz cizince a nežádoucí osoba

Definuje pojem nežádoucí osoba, označení nežádoucí osoby a její zařazení do evidence nežádoucích osob a vyřazení cizince z evidence nežádoucích osob

Hlava XIV. § 156 - 157, správní delikty

Tato hlava určuje:

- situace, při kterých se právnická či fyzická osoba dopustí svým konáním v souvislosti s cizincem správního deliktu nebo přestupku
- situace, kdy se cizinec svým chováním dopustí přestupku
- výměry pokut za správní delikt a přestupek jak cizincům, tak právnickým či fyzickým osobám v ČR.

Hlava XV. § 158 – 160, informační systémy

Policie provozuje informační systém, který obsahuje veškeré dostupné identifikační údaje o cizinci např. jméno a příjmení, rodné příjmení, rodné číslo ... atd.

Dále systém obsahuje informace o:

- žádost o udělení víza, povolení k dlouhodobému či trvalému pobytu
- žádosti o potvrzení o pobytu, o vydání cizineckého pasu
- údaje o vydání a ukončení víza, zařazení a vyřazení do evidence nežádoucích osob

Určuje podmínky poskytování těchto údajů, přístup k údajům pro smluvní státy, přechovávání, lhůty uchovávání a zničení údajů.

Hlava XVI. § 161 - 167, působnost policie a ministerstva zahraničních věcí a oprávnění policie

Určuje působnost a oprávněnost orgánů policie, ředitelství cizinecké policie, oblastního ředitelství cizinecké policie, ministerstva.

Hlava XVII. § 168 - 172, správní řízení a soudní přezkum

Definuje ustanovení správního řádu o správním řízení, odchylky od správního řádu, soudní přezkum, podání a vedení žaloby proti správnímu rozhodnutí.

Hlava XVIII. § 173 - 181 , společná ustanovení

Řeší trestní zachovalost cizinců, zdravotní péči po dobu zajištění cizinců, úhradu pobytů cizince v přijímacím středisku, úhrad nákladů spojených se zajištěním cizince.

Dále totožnost cizince, jeho způsobilost k právním úkonům, důvody znemožňující vycestování, ověřování pozvání a odepření tohoto ověření. Vydávání identifikačních průkazů cizincům, partnerství cizinců, nezletilé cizince.

Hlava XIX. § 182 - 188, zmocňovací ustanovení

Tato hlava definuje, které právní předpisy stanovuje Vláda České republiky, a které ministerstva České republiky.

Závěrečná ustanovení

Určují, které zákony se tímto zákonem ruší či mění. Vymezuje účinnost zákona.

1.3. Migrační politika České republiky

Česká republika v posledních letech prošla v oblasti migrace zásadním vývojem. Stala se cílovou zemí pro cizince, kteří se zde chtějí usadit ať již dlouhodobě či krátkodobě. Migrují sem převážně za prací a obchodem⁷.

Průzkum ukázal jednoznačný nárůst cizinců žijících v České republice. Na počátku roku 1993 pobývalo na území ČR s různými formami pobytu necelých 78 000 cizinců.

K 31. 12. 2008 Ředitelství služby cizinecké policie MV ČR v České republice evidovalo 438 301 cizinců, z toho 172 927 cizinců s trvalým pobytem, 265 374 cizinců s některým z typů dlouhodobých pobytů nad 90 dnů.

K 31. 12. 2008 byli v České republice nejčastěji zastoupeni občané:

- Ukrajiny (131 965 osob, 30 %)
- Slovenska (76 034 osob, 17 %)

Dále následovala státní občanství:

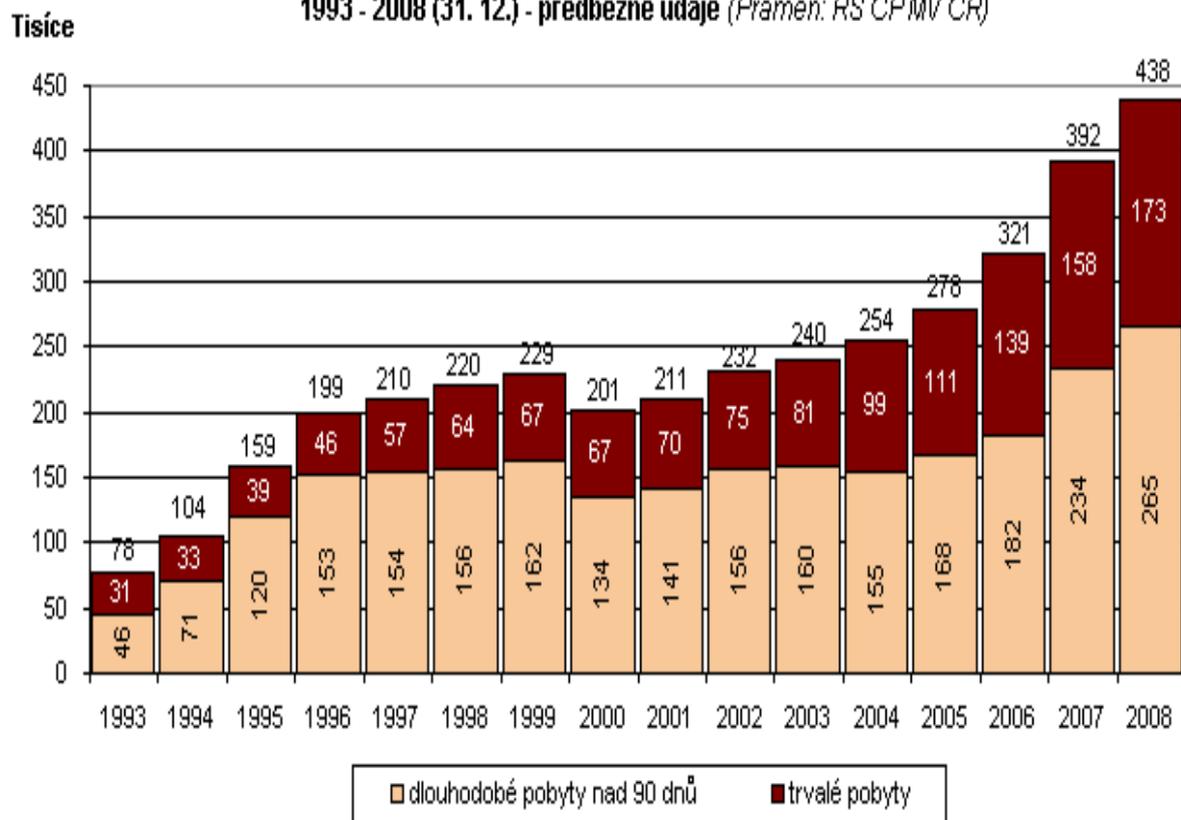
- Vietnam (60 258 osob, 14 %)
- Rusko (27 178 osob, 6 %)
- Polsko (21 710 osob, 5 %) ⁸.

Z výše uvedeného je patrné, že nárůst cizinců v naší republice je značný. Vláda České republiky již v roce 2003 přijala základní koncepční materiál v oblasti migrace „**Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců**“.

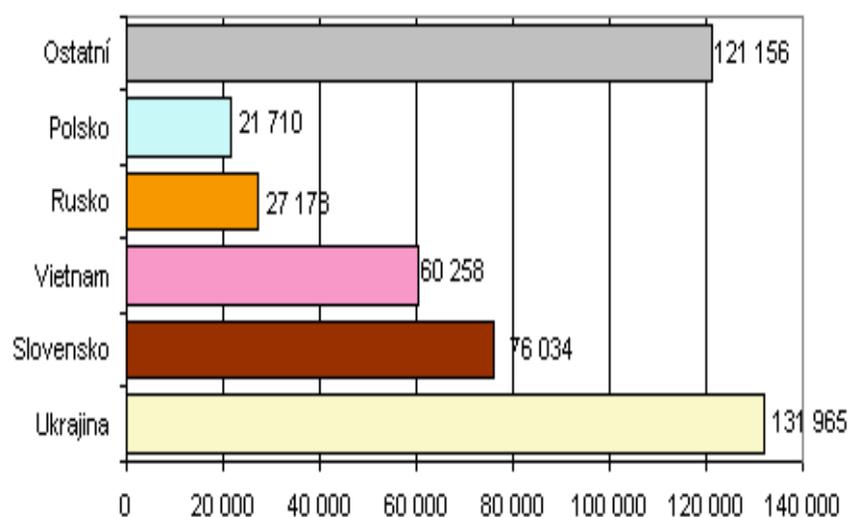
⁷ Ministerstvo vnitra české republiky *Migrační politika české republiky*, Azyl a migrace. Dostupné na internetu <http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx>

⁸ Český statistický úřad, *Počet cizinců v ČR*, dostupné na internetu http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu

**Vývoj počtu cizinců s pobyty trvalými a dlouhodobými pobyty nad 90 dní v ČR
1993 - 2008 (31. 12.) - předběžné údaje (Pramen: ŘS CPMV ČR)**

**5 nejčetnějších státních občanství cizinců v ČR - k 31. 12. 2008
předběžné údaje (Pramen: ŘS CPMV ČR)**

1.3.1. Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců

Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců byly přijaty usnesením vlády České republiky č. 55 ze dne 23. ledna 2003. Zásady určují směr migrační politiky ČR.

Prioritou vnitrostátních aktivit v oblasti migrace je formulace účinných opatření, která budou podporovat řízenou legální migraci a zároveň minimalizovat migraci nelegální⁹.

Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců¹⁰

- **Zásada 1**
Česká republika s ohledem na mezinárodní závazky, které pro ni vyplynou z členství v Evropské unii, důsledně prosazuje řídicí roli státu v oblasti migrace.
- **Zásada 2**
Migrační politika státu je založena na koordinovaném postupu všech státních orgánů, orgánů územní a zájmové samosprávy a na podpoře ze strany dalších subjektů zabývajících se migrací.
- **Zásada 3**
Migrační politika státu je zaměřena na odstraňování všech forem nelegální migrace a jiných nelegálních aktivit a to jak opatřeními na poli mezinárodní spolupráce, tak i opatřeními národními.
- **Zásada 4**
Migrační politika státu neklade překážky legální migraci, a podporuje imigraci, která je pro stát a společnost v dlouhodobé perspektivě přínosná.
- **Zásada 5**
Realizace migrační politiky státu předpokládá široké zapojení nevládních a dalších organizací občanské společnosti.
- **Zásada 6**
Česká republika se spolupodílí na úsilí světového a evropského společenství na řešení migračních důsledků humanitárních krizí a na odstraňování příčin těchto jevů.

⁹ Ministerstvo vnitra české republiky *Migrační politika české republiky, Azyl a migrace*. Dostupné na internetu <http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx>

¹⁰ Ministerstvo vnitra české republiky, *Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců, Migrace*. Dostupné na internetu <http://www.mvcr.cz/clanek/zasady-politiky-vlady-v-oblasti-migrace-cizincu.aspx>

1.4. Uprchlické zařízení v české republice

Uprchlické zařízení v ČR spadají do kompetence ministerstva vnitra. Jejich provozováním a správou je pověřena Správa uprchlických zařízení ministerstva vnitra České republiky (SUZ).

SUZ byla zřízena 1. ledna 1996 jako rozpočtová organizace ministerstva vnitra ČR. Prostřednictvím SUZ je zabezpečováno ubytování a další služby cizincům a to na základě zákonů č. 325/1999 Sb. O azylu a zákona 326/1999 Sb. O pobytu cizinců na území ČR.

Hlavní úkolem SUZ je zajištění odpovídajících a důstojných podmínek pro pobyt cizinců v ČR. Dále spolupracuje s vládními a mezinárodními organizacemi, samosprávou a vládními organizacemi¹¹.

SUZ má hlavní sídlo v Praze – zde je umístěn odbor práce s klienty, organizační odbor, odbor ekonomie a provozu a také zde pracuje interní auditor.

Přijímací střediska jsou umístěná na mezinárodním letišti Praha-Ruzyně a ve Vyšních Lhotách.

Pobyťová střediska nalezneme v Kostelci nad Orlicí, Zastávce u Brna, Havířově a Strážci pod Ralskem.

Integrační azylová střediska se nacházejí v Jaroměři, Přeslicích, Zastávce u Brna, Havířově a Strážci pod Ralskem.

Zařízení pro zajištění cizinců leží v Bělé pod Bezdězem a v Poštovné.

1.4.1. Centra Správy uprchlických zařízení

Přijímací střediska (Pas)

V tomto typu středisek jsou ubytováni nově příchozí žadatelé o mezinárodní ochranu. V Pas procházejí níže uvedenými procedurami:

- identifikace totožnosti
- zahájení řízení o udělení mezinárodní ochrany
- vstupní pohovor a sociální šetření
- předepsaná zdravotní prohlídka

Každému žadateli je v Pas poskytnuto ubytování, strava, hygienické potřeby. V tomto středisku je k dispozici lékařská péče, sociální a psychologické služby.

Přijímací středisko nemohou žadatelé volně opustit.

¹¹ Správa uprchlických zařízení ministerstva vnitra, *Struktura, charakteristika a základní pojmy*. Dostupné na internetu: <http://www.suz.cz/pages/6.html>

Pobytové středisko (Bos)

V pobytovém středisku jsou ubytováni žadatelé po dobu řízení ve věci vyřízení jejich žádosti o mezinárodní ochranu. Tito cizinci již museli projít procedurami v přijímacím středisku.

Velká pozornost je zde věnována nezletilým žadatelům bez doprovodu, samotným ženám s dětmi, fyzicky nebo psychicky hendikepovaným cizincům a obětem fyzického či psychického násilí.

Pro volnočasové aktivity je tu k dispozici dětský koutek, výtvarné dílny, sportovní zázemí, pořádají se různé kulturní a společenské akce.

Žadatelé mohou volně ze střediska odcházet. Již není podmínka ubytování ve středisku, cizinci mohou využít ubytování v soukromí.

Integrační střediska (IAS)

V tomto typu středisek pobývají osoby, kterým již byla přiznána mezinárodní ochrana a které vstoupili do Státního integračního programu a zároveň požádali o přijetí do IAS.

IAS je zaměřeno na osvojení českého jazyka, na pomoc získání samostatného bydlení a napomáhá cizincům v hledání práce. K těmto úkonům je zde k dispozici právní poradenství a pomoc asistenta. Pobyt v IAS je maximálně 18-ti měsíční a je již zpoplatněn.

2. Přistěhovalci

Ve své bakalářské práci jsme se rozhodla pro uvedení do problematiky přistěhovatelských rodin a to romských rodin, které k nám proudí ze Slovenska a dále ukrajinských rodin. Toto jsou jedny z nejsilnějších proudů přistěhovalců, kteří míří do naší republiky. Také mě hodně ovlivnil fakt, že jsem s oběma skupinami pracovala. Budu se snažit nastínit problematiku jejich života a sžívání s majoritní skupinou. V empirické části zpracuji výzkum, který jsem provedla v ukrajinské ženské komunitě převážně žijící v Praze.

2.1. Ukrajinská rodina

Původní klasická podoba ukrajinské rodiny byla silně patriarchální. Tento model byl značně narušen během sovětské éry. Ukrajinská rodina se také vyznačuje velmi silnou soudržností.

V dnešní podobě je stále formální hlavou rodiny muž a jeho primárním úkolem je zajistit materiální zabezpečení členů rodiny. V důležitých záležitostech rozhoduje muž, ovšem žena má také velmi silný poradní hlas.

Žena má na starosti chod domácnosti, ale v naprosté většině případů je také sama zaměstnána. Jelikož ukrajinští muži často cestují za prací, značná část výchovy dětí leží na bedrech matky, popřípadě babiček.

Starší členové rodiny se těší značné úctě, jejich děti mají povinnost postarat se o ně ve stáří, ale tito členové již nemají velký vliv na rozhodování v rodině. Rodové svazky hrají na Ukrajině velkou roli, zejména na venkově bývají rodiny velmi rozvětvené.¹²

2.2. Romská rodina

V současné době jsou Romové nejpočetnější etnicko-národnostní skupinou. Do naší republiky proudí romští uprchlíci ze Slovenské republiky, kde mají mnohem horší životní podmínky.

Romská rodina má svůj specifický model. Rodina – „familija“, pro Romy znamená téměř vše. V jejich soužití je patrná velká soudržnost. Romové, na rozdíl od Čechů, považují za své blízké příbuzné všechny členy rozvětvené rodiny. Romština má dokonce speciální pojmenování pro děti sestřenic a bratranců. Češi většinou tyto členy své rodiny ani neznají, popřípadě se s nimi velmi málo stýkají.

¹² Kolektiv autorů, *Efektivní komunikace v interkulturní prostředí*, příručka připravena v rámci projektu Varianty – IKV, realizátor – Člověk v tísni – společnost při ČT, o.p.s.

Do dnešního dne si romská rodina udržela patriarchát. Hlavou rodiny je navenek i uvnitř rodiny muž, ten je brán jako nositel a ochránce prestiže rodiny, rozhoduje a nese zodpovědnost za rodinu.

Žena v romské rodině je vychovávána tak, aby se uměla postarat o rodinu. V dnešní době to nejvíce souvisí s vyřizováním záležitostí zejména pak na úřadech. Další důležitou funkci zastává ve výchově dětí. Romové k výchově dětí přistupují velmi živelně. Jejich základním rysem je velká nekritičnost. Děti mají volnost a všechno prožívají společně s rodiči a dalšími dospělými, kteří před nimi nemají žádné tajemství, dokonce i pokud jde o intimní manželský život rodičů.

Romské dětství je daleko kratší, je to dáno biologicky – časnější pubertou, rychlejším anatomicko-fyzikálním dozráváním a brzkým zahájení sexuálního života.

2.3. Problémy s adaptabilitou

Adaptabilita přistěhovalců do majoritní skupiny je vždy značně problematická a to z několika příčin:

- špatná znalost českého jazyka
- nedůvěra ve státní orgány a organizace
- hluboko zakořeněná vlastní kultura, tradice, zvyky
- krátkodobý pobyt v České republice (6 – 8 měsíců)
- nelegální pobyt na území České republiky

Ovšem každá přistěhovatelská skupina má svá specifika, tradice, kulturu. Jednotlivým problémy adaptability ukrajinských a romských přistěhovalců se budu zabírat v níže uvedených kapitolách.

2.3.1. Adaptabilita ukrajinský přistěhovalců

V tomto případě je velkým problémem krátkodobost pobytu v České republice (6 – 8 měsíců). Spoustu přistěhovalců do naší republiky míří za prací, tudíž nejsou ochotni se jakkoliv socializovat do majoritní skupiny. Dalším závažným problémem je nelegálnost jejich pobytu. Ze strachu z vyhoštění se pohybují ve velmi úzkém okruhu lidí. Jsou to převážně zaměstnavatelé a spolupracovníci. Mnohdy se ani nesnaží začlenit do skupiny dalších přistěhovalců a žijí jako samostatné jednotky.

Druhá skupina přistěhovalců se sice v České republice usadila na delší dobu, mnozí z nich mají již trvalý pobyt na území naší republiky, ale také nejeví velký zájem o socializaci do majoritní skupiny. Většinou se pohybují mezi „ svými „, to znamená, že se stýkají jen s uzavřenou skupinou dalších přistěhovalců.

Ve vztahu k majoritní skupině většina nemá negativní zkušenosti, ale zcela kategoricky nedůvěřují české státní správě. Jedinou institucí, ve kterou mají Ukrajinci důvěru je řeckokatolická a pravoslavná církev. Ta je jedním z největších prostředků socializace v České republice.

Problémy s adaptací jsou také zapříčiněny uzavřeností Ukrajinců, kteří mají tendenci zdržovat se převážně ve skupinách, jejichž členové se znají ještě z domova. Velkým aspektem této uzavřenosti je rozdílná kultura a tradice. Svátky slaví v jiném tradičním duchu než majoritní skupina a jsou v jiné dny než v České republice. Pro příklad uveďme největší a nejuctívanější svátek pro Ukrajince – velikonoce. Ty slaví o týden později než Češi.

Na špatném průběhu adaptability se také rapidně podílí majoritní skupina – brání se přijetí nových členů a odmítá je. Toto mnohdy pramení z předsudků a zkreslených informací o minoritních skupinách. Velmi negativní pohled na přistěhovalce přináší naše média. V nich se převážně dozvídáme jen o kriminalitě cizinců a jejich nelegálních pobytek.

2.3.2. Adaptabilita romských přistěhovalců

V tomto případě hraje velkou roli tradiční romská kultura, která se vyznačuje organizačním principem příbuzenství. Romové kladou velkou důležitost na rodinu. Rodina je pro ně velmi důležitým prvkem jejich existence. Což se v praxi projevuje například ve skutečnosti, že přednější je pomoci bratranci se stěhováním, než jít do práce či na úřad.

Dalším závažným aspektem špatného přijímání majoritní skupinou je velmi slabá vzdělanost romských přistěhovalců. Je to jeden z nejvýznamnějších problémů romské komunity, který je velmi úzce spjat s dalším problémem a to je vysoká nezaměstnanost a tudíž závislost na sociálních dávkách.

Majoritní společnost na tuto komunitu z větší části nahlíží jako na využívatelů státu a státní sociální podpory. Tento fakt velmi znesnadňuje, plus další aspekty jejich velmi specifického života, přijetí romské komunity do majoritní společnosti. Rómové jsou zvyklí žít svůj život převážně na ulicích. Jsou hluční a bezstarostní, málokdy berou ohled na druhé spoluobčany. Způsobují nepořádek ve svém okolí – to je další a velmi podstatný fakt velmi problematického přijímání Romů do majoritní skupiny.

2.4. Problémy a krizové situace ukrajinských žen a dětí

Každá minoritní skupina se potýká se spoustou problému a u každé jsou tyto problémy jiné. Nejvíce řešené problémy ve sledovaných komunitách jsou problémy sociálního, zdravotního a pracovního charakteru. Z nich pak následně vznikají další problémové situace v oblasti kriminality, vzdělávání dětí a mládeže.

Přistěhovalci jsou vystaveni silnému tlaku majoritní společnosti, a to zejména ti, kteří pocházejí ze zcela odlišného sociokulturního prostředí. Rodina pro ně tvoří zázemí přirozených sociálních vazeb a pomáhá jim s vyrovnáním se s novými životními podmínkami.

Níže se budu snažit nastínit nejmarkantnější problémy u přistěhovaleckých žen a dětí. V dřívější době přicházeli za prací do naší republiky převážně mladí muži. Vinou velmi špatné ekonomické situace na Ukrajině se stěhují celé rodiny či mladí lidé, kteří zakládají rodinu až na území přistěhovaleckého státu.

2.4.1. Zaměstnání žen

Převážná většina žen z Ukrajiny přichází do České republiky z důvodů velmi špatné ekonomické situace na Ukrajině. Tato situace znemožňuje sehnání jakékoliv práce na domácí půdě.

V České republice je pro ženy prioritou číslo jedna práce, to nejen z ekonomických důvodů, ale také proto, že většina z nich pobývá v České republice na pracovní vízum a to je podmíněné pracovní smlouvou. Jakmile přijdou o práci, musí ze země vycestovat. To častokrát způsobuje nemalé problémy, neboť jak již bylo řečeno, do naší republiky přichází čím dál více ukrajinských rodin. Děti zde navštěvují základní či střední školu. Nabídka na trhu práce je velmi omezená. Ženy se většinou nechávají zaměstnat přes agentury, které jim zajišťují práci ve firmách, které vlastní Ukrajinci.

Jednou z nejvíce uváděných překážek, na kterou cizinky poukazují při získávání zaměstnání, je diskriminace ze strany zaměstnavatele. Toto diskriminační jednání je leckdy způsobeno predsudky a stereotypy. Také často vychází z neinformovanosti a neznalosti právního postavení cizinců v ČR. Někteří čeští zaměstnavatelé přímo odmítají uchazečky o práci na základě rasistických predsudků – chtějí pouze Češky. I když Ukrajinka splňuje podmínky, které jsou dané pro získání pracovního místa, tak jej nedostane. Většinou se jí dostane odpovědi, že je již obsazené. Z těchto důvodů ženy přijímají velmi podřadná zaměstnání, které většinou neodpovídají jejich kvalifikaci. Jen málokteré se zařadí do pracovního procesu v rámci svého vzdělání. Z těchto důvodů ženy přijímají pro ně velmi těžkou a podřadnou práci za velmi malou mzdu.

Ženy převážně pracují v pekárnách, restauračních zařízeních a úklidových firmách jako pomocné síly. Mzda je jim vyplácena na základě hodinové sazby, proto je pro ně výhodné zaměstnání, kde mohou pracovat přesčas (až 16 hodin denně) nebo o víkendech. Leckdy pracují i 300 hodin měsíčně. To ovšem velmi narušuje jejich roli matek. Zavedeným modelem je, že se ženy střídají v hlídání dětí. Toto nejvíce funguje na

ubytovnách. Jelikož ženy převážně chodí pracovat na směny, je možné, aby si navzájem děti hlídali.

2.4.1.1. Nelegální práce žen

Spoustu žen se nechává zaměstnávat přes agentury práce. Ty jim zpravidla přislíbí i vyřízení veškeré dokumentace potřebné k pracovnímu povolení a tudíž i k legálnímu pobytu. V nemálo případech jim jejich zaměstnavatelé tvrdí, že je vše vyřízeno, ale opak je pravdou. Vyřídí jim pouze první doklad po příjezdu do republiky. Pracovní povolení se vydává na jeden rok a je nutné jej pravidelně prodlužovat. To se již málokdy stane a tudíž se ženy dostávají do pozice nelegálních přistěhovalců a je nutné se před zákonem skrývat. To umožňuje zaměstnavatelům vykořisťování žen. Pod výhružkou vyhoštění ze země je nutí pracovat v jejich firmách.

Tento případ se stal i padesátileté Toni z Ukrajiny, jenž si požádala o azyl. V době vyřizování papíru začala pracovat v pekařství. Když přišlo pozvání z azylového střediska, nabídla se jí její zaměstnavatelka, že to za ni vyřídí. Zaměstnavatelka zmizela i s veškerými doklady přibližně na dva měsíce. Po návratu povolení k pobytu s sebou nepřivezla. V této chvíli se z Toni stává „nelegálka“, a nejen že neměla pracovní povolení a pracovala na černo, ale také už neměla ani oprávnění k pobytu na českém území.

Další tři roky pracovala dál v pekárně „na černo“, a kdyby nakonec pekárna nezkrachovala a Toně se neudělal ošklivý bércový vřed, asi by tam pekla dodnes. Pekárna ale platila čím dál hůř, k tomu se přidalo několikaměsíční zpoždování výplat, lidé začali odcházet, práce ubývalo, napětí rostlo.

Paní Toňa se rozhodla udat zaměstnavatelku na policii. Teď bojuje ze všech sil proti vyhoštění a několikaletému zákazu návratu do České republiky. Tento zákaz si vysloužila, když se přihlásila, že chce svědčit proti pracovní agentuře, jež ji zaměstnávala za hodně drastických podmínek.

Ovšem policie má na tuto situaci úplně jiný úhel pohledu. Toňa je na prvním místě pachatel, jelikož je v České republice tři roky nelegálně. Provedli vyšetřování zaměstnavatelské agentury, kterou paní Toňa oznámila. Doposud nenašli žádný přestupek, tudíž se vyšetřování uzavřelo. Ovšem u paní Toni zjistili porušení zákona, tudíž bylo proti ní zahájeno soudní řízení o vyhoštění ze země.¹³

¹³ Jana Polanská, Markéta Kadlecová, *Nepohodlný svědek: Jak se půjčují Ukrajínští zaměstnanci*, článek k dispozici na internetu <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2151535>

2.4.2. Zdravotní pojištění

Dalším problematickým aspektem života cizinců a cizinek a jejich dětí je zdravotní pojištění. Uzavření zdravotního pojištění je také jedna z podmínek udělení či prodloužení pracovního víza.

Jelikož Ukrajina není členem Evropské unie, je pro přistěhovalce z této země značným problémem veřejné zdravotní pojištění.

Jedná se o situaci rodinných příslušníků, a to převážně dětí, jenž v ČR pobývají na základě sloučení rodiny a nemají na území České republiky trvalý pobyt a nejsou v zaměstnaneckém poměru. Zdravotní pojišťovny tyto osoby odmítají pojistit. V tomto bodě nastává problémová situace. Zdravotní pojištění je nezbytně nutné k poskytnutí zdravotní péče a k povolení k pobytu. Tato situace může velmi narušit pobyt a integraci rodiny. Pokud dítě nedostane povolení k pobytu v důsledku nesplnění podmínky povinného zdravotního pojištění, může být rodina donucena těmito okolnostmi vycestovat ze země.

I v případě seniorů nad 70 let a matek-rodíček může být značný problém zdravotní pojištění. Zdravotní pojišťovny odmítají tyto dvě skupiny osob pojistit. Matky, které nejsou pojištěné, jsou mnohokrát nuceny dopředu uhradit značnou finanční částku za budoucí porod. Každá nemocnice si výši této částky stanovuje bez jakýchkoliv pravidel.

Tudíž velkým problémem pro cizinky bez oprávnění k pobytu je těhotenství. Zdravotní zařízení by ji měla poskytnout péči spojenou s těhotenství za úhradu. V mnoha případech se ale setkávají s neznalostí zdravotního personálu, jak v takových případech postupovat. Rodičku nechtějí přijmout do nemocnice, nechtějí provádět příslušná potřebná vyšetření v těhotenství ani za úhradu v hotovosti.

Z tohoto důvodu dochází ke konfliktním situacím a rodička raději dává přednost porodu doma, bez lékařské pomoci, což mnohdy končí dalšími zdravotními komplikacemi jak matky, tak i dítěte. Dalším problémem je také finanční stránka. Pokud se rozhodne cizinka родit v nemocni musí uhradit porod dopředu, což někdy činí okolo 100 000,- Kč.

Strach z odhalení nelegálního pobytu může ženu donutit i k přerušení těhotenství. V tomto případě je velká pravděpodobnost, že bude zákrok proveden „na černo“, za úplatu ve výši, kterou si může cizinka dovolit. Tyto praktiky provádí nějaký známý či podplacený lékař. Při tomto zákroku veškerá rizika z případných komplikací bere na sebe žena podstupující zákrok.

Pokud se nelegálně pobývajícím cizincům narodí dítě, dostává se v České republice i toto dítě do svízelné situace. Není pojištěno, tudíž nemá nárok na bezplatnou lékařskou péči. Matce bez pobytu také hrozí odebrání tohoto dítěte.¹⁴

¹⁴ Kolektiv autorů, *Neregulární pobyt cizinců v ČR, problémy a jejich řešení*, vydalo Člověk v tísni, duben 2008

2.4.3. Jednání s úřady

Nejvíce problematické je pro cizinky jednání úřady. Za největší problém je označováno jednání na cizinecké policii. Dle několika výzkumů bylo zjištěno, že jednání cizinecké policie vůči cizincům je považováno celkově za nepřijemné až nepřátelské. Největší kritika vůči práci cizinecké policie je směřována do Prahy.

Zákon o pobytu cizinců nechává určitou volnost správnímu uvážení policisty, jakou podobu mají mít dokumenty a náležitosti, které musí být doloženy k žádosti o vízum. Z tohoto důvodu není jasné, jaké doklady a v jaké podobě se mají předkládat.

Mnoho cizinek prezentuje vyřizování na cizinecké policii jako bezkonkurenčně nejhorší zážitek svého života v ČR. Uvádí, že se cizinecká policie k cizincům nechová jako k lidem.

*„Co mně vadí na cizinecké policii, byl přístup. Tam nikdo mě nepovažuje za člověka.“
(Kaťa)*

Další jsou toho názoru, že jsou pro policisty jen čísla, bezejmenné případy, nikdo se nezajímá o jejich problémy, velmi vysilující je od cizinecké policie získat jakékoliv informace či pomocnou radu.

Za ponižující a nelidské považují hlavně fronty, ve kterých musí čekat na vyřízení své věci. Klienti policie jsou de facto nuceni přijmout nelidské podmínky, protože jinak by vůbec k vyřízení jejich věci nemuselo dojít¹⁵.

Ukrajinské ženy zajišťují chod rodiny. Z tohoto důvodů veškeré vyřizování na českých úřadech leží na jejich bedrech. Dalším problematickým úřadem uvádí sociální úřad. Jakékoliv vyřizování či zajišťování různých sociálních dávek pro svou rodinu je pro mě velmi svízelné. V tomto případě také zaujímá velký problém komunikační bariéra. Cizinky mnohdy nerozumí či nechápou, co úřady vyžadují k získání sociálních dávek častokrát ani netuší na jaké peněžité dávky mají nárok. Např. pokud žena porodila v České republice a splnila podmínky dané zákonem, má nárok na peněžité příspěvek v mateřství.

2.4.4. Vzdělávání dětí

Děti cizinců musí v České republice absolvovat povinnou školní docházku naprosto stejně jako české děti. Mají stejné povinnosti a práva jako občané České republiky (pokud není zákonem stanoveno jinak). V nynější době je již zákonem upravena i školní docházka dětí nelegálních přistěhovalců. Ze zákona musí i tyto děti navštěvovat povinnou školní docházku. Ovšem v tomto bodě nastává značný problém. Školy si převážně novelu zákona vyloží špatným způsobem a stále po rodičích požadují doložení potvrzení o oprávnění k pobytu. Při nedoložení tohoto potvrzení odmítají děti do základní školy zapsat.

¹⁵ Blanka Tolarová, *Praktické potíže cizinců v ČR*, článek ze dne 20.3.2009 k dispozici na internetu www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2162534-66k

Značným problémem při nástupu dětí do základní školy je jejich jazyková úroveň, také některé děti mají problém se získáním poznatků a dovedností, které by měli stoprocentně zvládat při započatí školní docházky.

Samotný příchod dítěte do nového společenství je pro ně velmi náročný. Nejde totiž pouze o řeč, ale také o nové prostředí věcné, sociální i kulturní. I děti schopné komunikovat, vyžadují určitý čas na to, aby novou situaci přijaly a vyrovnaly se s ní. Tato adaptabilita je značně obtížnější pro dítě, které nerozumí ani řeči, a často ani tomu, co se kolem něho děje. Nezbyvá mu, než si domýšlet, co mu sdělujeme, kam je vedeme, co má dělat či nedělat a proč apod. Kromě toho každá kultura má svá pravidla např. při pozdravu, v komunikaci, při vedení rozhovoru, při stolování apod. Pro dítě není jednoduché se v novém prostředí orientovat a zvykat si na nové způsoby. Toto mu také znesnadňuje rodina, v níž se stále používají tradiční pravidla. Dítě si pak musí zapamatovat, kdy a v jaké komunitě používat jaké pravidla.

Mnohdy právě neznalost prostředí, sociálních a kulturních zvyků majoritní společnosti vedou k izolaci dítěte od majoritní skupiny dětí ve škole. V mnoha případech dochází až k šikaně přistěhovatelských dětí.

Jedná se převážně o šikanu psychickou. V dospělých osobách (v tomto případě v rodičích, prarodičích atd.) z majoritní skupiny je mnohdy hluboce zakořeněná nevraživost vůči lidem z bývalého Sovětského svazu. Ti tuto nevraživost bezděčně a mnohdy i neúmyslně automaticky přenášejí na své děti. Ty poté ve škole páchají šikanu na spolužácích z přistěhovatelských rodin – posmívají se jim převážně kvůli špatné znalosti jazyka (přistěhovalcům dělá velké problémy časování, rozlišování rodu mužského, ženského a středního, přivlastňovací zájmena atd.), kvůli rozdílnému způsobu života, jiným zvykům, tradicím.

Šikanovaného dítěte se stahuje do sebe, popřípadě zaujme útočný postoj, který následně vede ke kázeňským problémům a tudíž i k další izolaci od majoritní skupiny ve škole. Rozpoznání šikany je velmi složitý proces, taktéž její řešení je velmi nesnadné.

Pokud je ve třídě či ve škole více dětí z přistěhovatelských rodin, sdružují se v jednu skupinu a převážně udržují kontakty, kamarádství v této skupině.

Školní prostředí má i své výhody a to v tom, že se dítě rychleji naučí česky, přijde do kontaktu s jinými dětmi a vzdálí se tak vlivu rodinnému prostředí - probíhá rychleji adaptabilita. Dítě se seznamuje s prvky, zvyky majoritní skupiny. Velmi důležitý je přístup učitelů k těmto dětem.

2.5. Problémové situace romských matek a dětí

Romové jsou všeobecně považovány za problémové spoluobčany. Jejich začleňování do majoritní skupiny obyvatel je dlouhodobou záležitostí. Žijí svůj život, mají svoje kulturní dědictví a odkazy.

Většina Romů žijících v České republice se potýká se zásadním problémem své komunity a tou je dlouhodobá nezaměstnanost. Ta je způsobena zejména jejich nízkou kvalifikací, dále neochotou zaměstnavatelů je přijímat do pracovního poměru.

Většina romských rodin žije na hranici sociální chudoby – žijí jen ze sociálních dávek. Ovšem. V nedávné době se do České republiky houfně stěhovali Romové ze Slovenska. Slovensko pozměnilo svůj sociální program a tudíž nezaměstnaní začali brát o dost menší podpory v nezaměstnanosti a sociální dávky. Dalším aspektem migrace romské komunity je rasismus.

2.5.1. Problémy soužití s okolím

Velký problém je soužití majoritní společnosti s romskou společností v jedné bytové oblasti. Vyskytují se problémy občanském soužití, hlavně občanských vztazích. Tento stav se projevuje značnou hlučností, Romové jsou více méně zvyklí žít na ulicích. To naznačuje i další otázku – nepořádku v okolí bydliště.

Znační problém je i přijetí Romů ze strany majoritní skupiny. Spoustu lidí má jednoznačný názor na životní styl Romů, ve mnoha lidech je velmi pevně zakořeněn předsudek vůči Romům. Považují je za přítěž pro českou společnost. I když je nezná, už jen z důvodů, že je Rom, ho považuje za špatného. Málokdo se ohlíží na jejich nesporný příspěvek do kulturního a historického dědictví.

2.5.2. Vzdělávání dětí

Největší problémová situace u romských dětí je jejich vzdělání. Většina dětí z přistěhovatelských rodin navštěvují speciální školy. Děti obvykle hovoří romským etnolektem češtiny a je pro ně obtížné látce i učitelům rozumět.

Romští rodiče nejsou ve výchově tak důslední jako neromští rodiče. Nejsou důslední v dodržování pravidel a najdeme mezi nimi i takové, kteří netrvají na tom aby dítě docházelo pravidelně do školy. Zanedbávání školní docházky, špatné či vůbec žádné učební návyky vedou k nedostačujícímu získání kvalifikace. Spoustu dětí ukončí své vzdělávání pouze základním vzděláním. To jim následně znemožňuje úspěšné uplatnění na trhu práce a ve většině případů okamžitě po dokončení školní docházky jsou zaregistrováni na pracovní úřad a stávají se závislí na sociálních dávkách.

2.5.3. Zaměstnání žen

Značným problémem v romské komunitě je zaměstnání žen. Důležitým faktorem je zde jejich nekvalifikovanost, ale i neochota pracovat. Dalším faktorem proti zaměstnávání žen je jejich časté těhotenství a následná péče o rodinu.

2.5.4. Kriminalita

Jedním z aktuálních problémů romského etnika je kriminalita. Stále převažuje páchání majetkových trestných činů. Poslední dobou se objevuje fenomén útoků různých romských klanů mezi sebou. Dochází k únosům a napadením mezi jednotlivými klany. Dalším novodobým fenoménem související s kriminalitou je lichva – půjčování peněz na vysoký úrok. Jelikož v romské rodině tok peněz převážně řeší a zajišťuje žena, v mnoha případech zajišťuje tuto lichvu ona.

Dlužníci nejsou schopni splácet půjčky, tak se dostávají do bludného kruhu nových půjček a stále narůstajících úroků, v krajních případech už je dlužná částka neznámá a dlužník odevzdává lichváři veškerý svůj příjem (nejčastěji sociální dávky) a vzápětí si od něj zase půjčuje, aby měl alespoň na základní životní potřeby. Lichvář je často osobou váženou a respektovanou –oběti nezřídka vyjadřují vděčnost a úctu ke „svému“ lichváři a považují jej za osobu, která jim pomáhá v okamžicích nejvyšší nouze. Důsledkem koloběhu započatého lichvou může být i neplacení nájmu či ztráta bytu, kriminální chování či prostituce.

Prostituce se začala vyskytovat ve velké míře. A to ať již v podobě dobrovolné prostituce či pod nátlakem. Pasáci najímají romské prostitutky či je kupují od rodin. Tímto nad nimi získávají absolutní moc. Často tyto prostitutky pracují pouze za stravu ubytování. Nejvíce tento problém řeší na severu Čech v příhraničních oblastech¹⁶.

2.5.5. Kriminalita dětí a mládeže

Málo které dítě z přistěhovatelské romské rodiny řádně plní školní docházku. Záškoláctví je počáteční moment k rozvoji páchání trestné činnosti. Velmi závažnou krizovou situací je dětské gamblerství a drogová závislost. Z toho těží dealeri a velmi často se stává, že rekrutují z řad dětí a mládeže nové romské dealery.

Nejvíce je u romských dětí zastoupena majetkové trestná činnost. Běžné jsou pro ně krádeže v obchodě, hromadných dopravních prostředcích.

¹⁶Lenka Budilová, Tomáš Hirt (a kol.), *Policista v multikulturálním prostředí*, Informační manuál pro policii ČR, d dostupná na internetu http://www.varianty.cz/download/doc/stats/manual_1_3.pdf

3. Prevence a východiska řešení problémů

3.1. Imigrační program pro cizince

Tyto program/projekty mají napomoci cizincům v začlenění do majoritní společnosti.

Imigračního programu pro cizince zaměstnané u českých firem

Je to pilotní projekt Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky. Účastníci projektu jsou Ruští občané, kteří jsou legálně zaměstnaní v České republice. Účastí v tomto projektu mohou tito lidé získat trvalý pobyt na území ČR již po 2,5 letech, toto se vztahuje i na jejich nejbližší rodinné příslušník.

Uchazeči o účast v imigračním programu musí splňovat určité podmínky:

- musí být držiteli pracovního povolení
- platného víza s platností na více jak 6 měsíců
- nesmí být společníkem, jednatelem nebo členem statutárního orgánu společnosti, která je jeho zaměstnavatele
- musí mít pracovní praxi, minimálně středoškolské vzdělání s maturitou nebo musel dokončit vysokoškolské vzdělání v ČR v roce 1995 nebo později, či úspěšně odmaturovat na střední škole v roce 2000 nebo později
- musí být státní občan následně uvedených zemí: Běloruska, Bosny a Hercegoviny, Bulharska, Chorvatska, Kanady, Kazachstánu, Makedonie, Moldavska, Ruské federace (od 1.7.2006), Srbska a Černé Hory, Ukrajiny.

Jestliže je uchazeč vybrán, musí doložit všechny skutečnosti uvedené v přihlášce písemnými doklady a teprve pak se stane účastníkem imigračního programu¹⁷

Projekt napomáhá příchodu zahraničních odborníků spolu s jejich rodinami do České republiky. Vytváří jim možnost získat rychleji trvalý pobyt a tím rychlejší začlenění do majoritní skupiny.

¹⁷ Imigrační program pro cizince zaměstnané u českých firem, informace převzata z internetu
http://www.mzv.cz/preview/145317-22354MZV/cz/viza_a_konzularni_informace/imigracni_program_pro_cizince_zamestnane.html

3.2. Výchovně vzdělávací projekty

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky v rámci dotačních programů v roce 2008 zahájilo několik vzdělávacích projektů, jenž mělo a má napomáhat k lepší integraci cizinců do majoritní skupiny.

ROZMANITÝ SVĚT

- projekt je určen pro rozvoj dětí cizinců. Vytvořil jazykové centrum, které by mělo napomoci ke zmenšení či k úplnému odstranění rozdílů ve znalostech českého jazyka. Cílem projektu je vytvořit dětem podmínky pro rovné příležitosti ke vzdělání v české škole

INTEGRAČNÍ KURZ PRO CIZINCE

- kurzy zahrnují výuku českého jazyka jako cizího jazyka, učí orientovat se ve společnosti, základní informace z historie, napomáhá v lepší orientaci v právních předpisech. Také zahrnuje kurzy práce s počítačem. Cílem kurzu je zvýšit potenciál cizinců, kteří se chtějí v ČR usadit natrvalo.

ČEŠTINA PRO MALÉ CIZINCE- MLUVME ČESKY

- pro žáky cizince je organizováno doučování českého jazyka, zapojení do mimoškolních akcí ve společnosti ostatních dětí i jejich rodičů. Cílem je všechny děti seznámit s přirozenými metodami a vzájemnou komunikací s odlišnými kulturami, naučení vzájemné úctě a respektu.

ČESKÝ JAZYK PRO CIZINCE, PROGRAM NA PODPORU INTEGRACE CIZINCŮ

- cílem programu je naučit budoucí žáky cizince, u nichž bude při zápisu do školy zjištěna nedostačující znalost českého jazyka, základům českého jazyka na komunikační úrovni. Dále začleňuje dlouhodobou přípravu na doučování gramatiky českého jazyka

INTEGRA 2008

projekt má dva cíle

- zapojení dětí cizinců do dětského kolektivu a do výukového dialogu
- vzdělávání cizinců, zejména rodičů, kteří komplikovaně komunikují se školami i s jinými institucemi

VERBÁLNÍ A NONVERBÁLNÍ KOMUNIKACE V ČESKÉM JAZYKOVÉM PROSTŘEDÍ

- cílem je rozvoj jazykových kompetencí potřebných v běžných konverzačních situacích, tedy hlavně rozpoznání rozdílů v oficiální a neoficiální komunikaci
- dále učí neverbálnímu chování v různých situacích

OSTROV – MULTIKULTURNÍ HRA PRO ŽÁKY ZÁKLADNÍCH A STŘEDNÍCH ŠKOL

- základní ideu projektu tvoří hodiny multikulturní výchovy na základních a středních školách po celé ČR. Základem těchto hodin je interaktivní multikulturní hra Ostrov, která má ukázat příslušníkům majoritní společnosti pocity menšin. Hry se přímo zúčastní žáci i učitelé. Cílová skupina projektu (děti, mládež) je považována v otázce integrace cizinců za naprosto zásadní.¹⁸

3.2.1. Zkouška z českého jazyka

Od 1. ledna 2009 budou muset cizinci prokázat znalosti českého jazyka k získání povolení k trvalému pobytu na území ČR. Tato povinnost se nevztahuje na občany Evropské unie, Norska, Islandu, Lichtenštejnska, Švýcarska a na jejich rodinné příslušníky. Z tohoto důvodu spustilo Ministerstvo školství, tělovýchovy a mládeže ve spolupráci s Výzkumným ústavem pedagogickým webovou stránku, které mají pomoci získat cizincům veškeré informace o této zkoušce. Také je zde možnost si tuto zkoušku provést na nečisto s tím, že program okamžitě vyhodnotí výsledky úspěšnosti tohoto testu.

Vše o povinné zkoušce z českého jazyka lze najít na www.cestina-pro-cizince.cz

3.3. Aktivační služby

V české republice existuje mnoho míst, kde cizinci naleznou pomoc, poradenskou službu či psychickou podporu. Tyto služby jsou poskytovány zdarma, většina poraden funguje jak v pevné kanceláři, kam si může cizinec zajít pro radu osobně, tak i na internetu, kde si může tuto informaci vyhledat zcela anonymně.

Poradny poskytují pomoc právní, sociální a psychologickou těm osobám, které museli z různých příčin opustit zemi svého původu a nyní žijí na území České republiky.

Jednou z největších poraden v naší republice je **Poradna pro uprchlíky**, www.uprchlici.cz. Tato poradna sídlí v Praze na Senovážné ulici, kde je možné bezplatně využít právní asistence, psychosociální asistence. Lze zde najít informace o činnosti multikulturního centra a mnoho dalších praktických informací týkajících se života v ČR. Poradna funguje také na internetu pod výše uvedenými stránkami. Tyto stránky jsou jak v češtině tak v angličtině.

Pomocných středisek funguje nepřeborné množství, převážně na stejném principu jako výše citovaná poradna. Jednou z mála nevýhod je, že sídlí převážně v Praze. V některých krajích je cizincům k dispozici jedno či dvě střediska, kde by mohli získat informace osobně.

¹⁸ Informace převzaté z internetové stránky <http://www.cizinci.cz/clanek.php?lg=1&id=503>

Ke spoustě informacím se dnes cizinci dostanou prostřednictvím internetu. Jen pro ukázkou jmenuji několik dalších středisek poskytujících služby cizinců.

- Arcidiecézní charita a diecézní charita sídlící v jednotlivých krajích ČR
- Organizace pro pomoc uprchlíkům, www.opu.cz
- Sdružení zabývající se emigranty, www.soze.cz
- Centrum pro integraci cizinců, www.cigpraha.org
- Most pro lidská práva, www.mostlp.org

3. 4. Návrhy řešení krizových situací

Řešení problematiky přistěhovalců je dle mého názoru velmi dlouhodobá záležitost. Pro prostudování materiálů, které jsem získala či si vyhledala na internetu mohu konstatovat, že se Česká republika v posledních dvou letech začala intenzivněji zabývat problematikou cizinců, nelegálnosti jejich pobytů a adaptabilitou do majoritní skupiny. Dochází ke změně legislativy.

V této oblasti je ovšem ještě spousta problému k řešení, ať již legislativní, společenské či osobní hlediska. Jelikož naše republika byla ještě před dvaceti lety více méně uzavřená pro migraci cizinců, pro spousta lidí jsou cizinci velkou neznámou. Neví, jak se k nim chovat, neznají jejich historii, kulturu, tradice.

Jedno z prvních řešení by měla být multikulturní výuka, která by se měla začlenit již na základní školy. V lidech je stále ještě velmi silně zakořeněno myšlení předešlé doby, kdy naši zemi okupovali Sověti. Dle mého názoru toto období zapříčinilo, že se celkově díváme na cizince jako na něco špatného. K těmto lidem vznikla v našem národě velká antipatie a ta se i po létech stále přenáší s generací na generaci.

Výchova k toleranci jiných národů, jejich zvyků a tradic, soužití s těmito kulturami by měla započít již v raném věku člověka. V budoucnosti bude do naší zemi proudit čím dál více cizinců, národnosti se budou navzájem prolínat. Mladý člověk, jenž zatím není zatížen vlnou negace vůči ostatním kulturám je schopen rychleji trend nové kultury přijmout.

Pohled na cizince značně určují a omezují média. Ty převážně líčí cizince jako pachatelé trestné činnosti, mafiány či náboženské fanatiky, kteří bez jakýchkoliv emocí spáchají zločin. Značné množství lidí přijme tuto vizi za svou a proběhne u nich okamžité „zaškatulkování“, cizince. CIZINEC = ZLOČINEC.

Média využívají a budou využívat možnost svobody slova a tyto zprávy se budou naší společností šířit dále. Je ovšem potřeba naučit lidi dělat si svůj vlastní názor, není možné si negativně přiřadit celou společnost na základě jedinců jenž páchají zločin.

K tomuto bodu by měla také směřovat výchova společnosti. Značné množství lidí ani nezná pojem multikulturní výchova.

Další aspekty podněcující zlepšení vztahů cizinců s majoritní skupinou jsou:

Zlepšení informovanosti

- Cizinci by měli být kvalitněji informováni o svých právech, tímto by mohli lépe čelit diskriminaci a problémům ze strany úřadů.
- Také zlepšení povědomosti české veřejnosti o životě cizinců by přispělo ke zlepšení vztahů mezi těmito dvěma skupinami.

Napomáhání adaptabilitě

- respektování a zohledňování individuálních a skupinových potřeb cizinců
- plnohodnotné začlenění cizinců do společnosti
- podpora zapojení cizinců i majoritní skupiny do integračních aktivit vzájemného procesu integrace

Jelikož jeden ze zásadních problémů, který nastiňuji v této práci byl problém jednání s úřady, mělo by dle mého názoru dojít ke zlepšení právního povědomí úředníků. Mnohdy ani nejsou schopni podat cizincům kvalifikované informace vztahující se k problémům, jež spadají do jejich kompetence.

Značný problém cizinci spatřovali ve formě jednání. Úředníci s nimi jednají jako s podřadnými. Myslím, že každý úředník jež má v popisu práce jednat s cizinci by měl projít školení, jež by napomohlo k lepšímu pochopení cizinců. Jejich zvykům jednání, tradicím a postojům.

4. EMPIRICKÁ ČÁST

Pro empirickou část své bakalářské práce jsem použila dotazník s osmi otázkami jimiž jsem se pokusila získat informace o zkušenostech ukrajinských žen s životem v České republice. První tři ženy jsem kontaktovala přes jejich zaměstnavatele. Přes tyto ženy jsem se následně nakontaktovala na další ženy. Z osloveného vzorku 56 žen souhlasilo se spoluprací 40 žen. Jelikož nejsem moc zručná v komunikaci v ruštině dorozumívají jsme se především česky a velmi sporadicky rusky. S problémovými pasážemi mi pomáhala 20-ti letá studentka, jež desátým rokem žije s rodiči v České republice.

4.1. Dotazníkové šetření

Metoda

Dotazník . Pro výzkum bylo použito osm uzavřených otázek

Charakteristika sledovaného souboru

Dotazník byl předložen 40-ti ukrajinským ženám žijícím na území České republiky a to konkrétně v Praze a v Brně. Věková hranice žen se pohybovala v rozmezí 20 – 55 roků. Ženy vykonávali převážně práci v pekařství (27) , pomocné úklidové práce (6) a dělnice v lese (7). Vzorek zahrnoval:

- svobodné ženy (16)
- vdané ženy (19)
- rozvedené ženy (3)
- vdovy (2)

Cíl dotazníku

Zjištění životních situací ukrajinských žen, jejich problémy a přístupy k řešení. Zkušenosti s jednáním na úradech. Vyhodnocení získané informace a vytvořit závěr z výzkumu.

Sledování

Výzkum proběhl v období od října 2008 do ledna 2009. S každou ženou byl dotazník vyplněn osobně.

Interpretace výsledky

Otázka č. 1

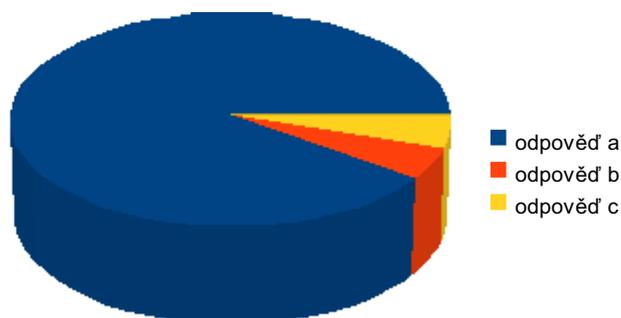
Z jakého důvodu jsem přijela do České republiky?

- a) za práci – zlepšení mé ekonomické situace
- b) za rodinou
- c) studium

S touto otázkou souhlasilo v bodě:

- a) 36 žen
- b) 2 ženy
- c) 2 ženy

Grafické znázornění:

Otázka č. 2

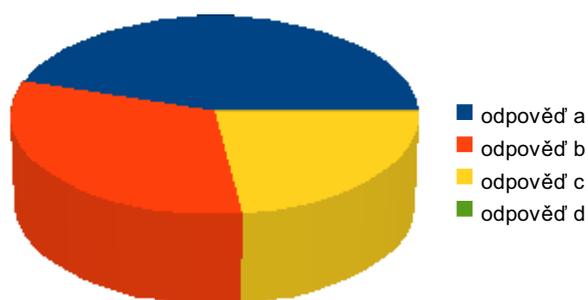
Jak dlouho chcete zůstat v české republice?

- a) chtěla bych již natrvalo
- b) v důchodovém věku se chci vrátit na Ukrajinu
- c) 1 – 5 let
- d) méně než 1 rok

S touto otázkou souhlasilo v bodě:

- a) 18 žen
- b) 13 žen
- c) 9 žen
- d) 0 žen

Grafické znázornění

Otázka č. 3

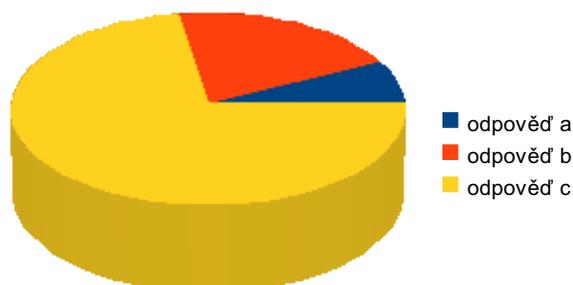
Znám svá práva v České republice?

- a) ano
- b) ne
- c) nejsem si jista

S touto otázkou souhlasilo v bodě:

- a) 3 ženy
- b) 8 žen
- c) 29 žen

Grafické znázornění:

Otázka č. 4

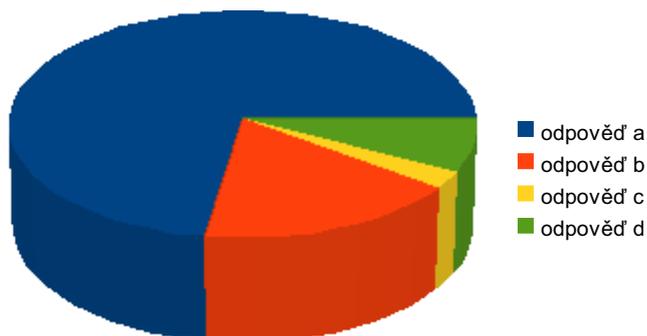
Dostala jsem se do problémové situace?

- a) problémy s jednáním na úřadech (např. Cizinecká policie, úřad práce, sociální odbor)
- b) diskriminace v zaměstnání
- c) rasismus a násilí vůči mé osobě
- d) zatím jsem se nesetkala s žádným problémem

S touto otázkou souhlasilo v bodě:

- a) 29 žen
- b) 7 žen
- c) 1 žena
- d) 3 ženy

Grafické znázornění

Otázka č. 5

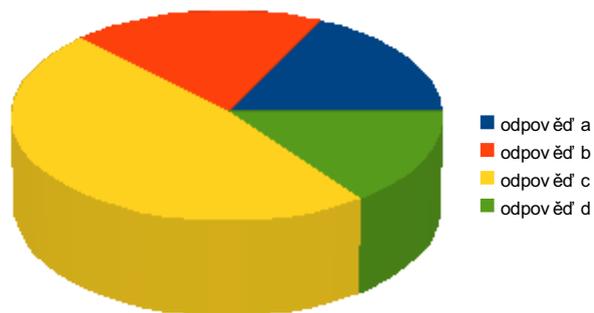
Jsem schopna si potřebné záležitosti vyřídit sama na úřadě?

- a) myslí, že ano
- b) ano s pomocí kamarádky / rodiny
- c) ne, zajišťuje mi to zaměstnavatel
- d) ne vyřizuje mi to pracovní agentura

S touto otázkou souhlasilo v bodě:

- a) 7 žen
- b) 8 žen
- c) 19 žen
- d) 6 žen

Grafické znázornění:

Otázka č. 6

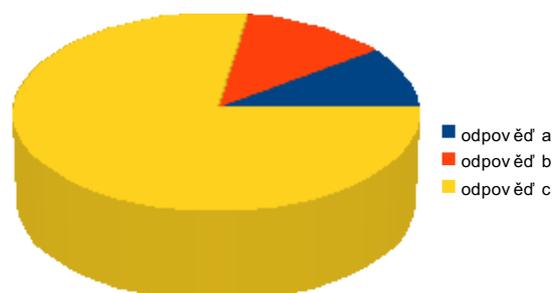
Rozumím v každé situaci dobře česky?

- a) ano
- b) ne
- c) občas

S touto otázkou souhlasilo v bodě:

- a) 4 ženy
- b) 5 žen
- c) 31 žen

Grafické znázornění

Otázka č. 7

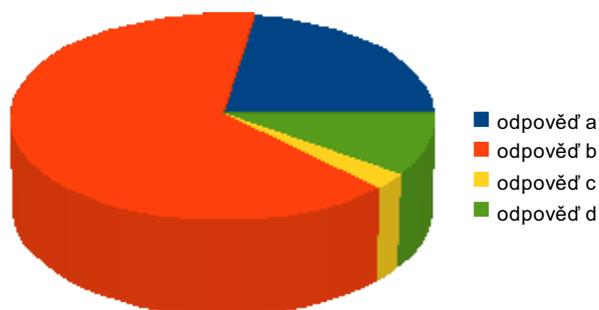
Navštěvuji nějaké vzdělávací programy?

- a) ano
- b) ne, nemám čas
- c) ne, (bez udání důvodu)
- d) ne, nemám potřebu

S touto otázkou souhlasilo v bodě:

- a) 9 žen
- b) 26 žen
- c) 1 žena
- d) 4 ženy

Grafické znázornění

Otázka č. 8

Využila jsem někdy služeb právní porady v uprchlické poradně?

- a) ano
- b) ne
- c) o žádné nevím
- d) ne, radí mi kamarádka / rodina

S touto otázkou souhlasilo v bodě:

- a) 7 žen
- b) 2 ženy
- c) 3 ženy
- d) 28 žen

Grafické znázornění

Zhodnocení dotazníku

Z výše uvedených odpovědí vyplývá, že většina žen do naší republiky přišla za prací a chtěly by zde zůstat již natrvalo. K tomuto kroku je převážně donutila špatná ekonomická situace na Ukrajině a pramalá možnost zlepšení této situace do budoucna. Z výzkumu dále vyplývá, že většina žen má velmi slabé právní povědomí o zákonech, vyhláškách a předpisech České republiky, což ji velmi znesnadňuje jednání na úřadech. Tuto skutečnost také uvádí jako jeden z nejmarkantnějších problémů. Naprostá většina žen ze zkoumaného vzorku dává přednost tomu, aby veškeré možné jednání na úřadech za ni zařídil zaměstnavatel. K tomuto kroku je také nutí jejich špatná znalost češtiny a tudíž zhoršená možnost domluvy a porozumění daného problematiku.

Závěr

Lze předpokládat, že migrace cizinců do České republiky bude stále pozitivním trendem. Levná pracovní síla z východu neustále nachází na našem pracovním trhu široké uplatnění a ne jinak tomu bude i v budoucnu.

Vchází ve známost pojem multikulturní výchova, jenž napomáhá k lepšímu přijetí přistěhovalců a k jejich následnému začlenění do společnosti majoritní skupiny. Dochází k výuce multikulturní výchovy a to již v mateřských školkách, kde se děti formou her učí poznávat kultury, tradice a zvyky jiných národností. Také v majoritní skupině dochází k obratu a ke zlepšení vnímání přistěhovalců v naší republice.

V posledních letech se rozrůstá a zkvalitňuje integrační politika našeho státu. Hledají se možná řešení přístupu k cizincům, k nelegálnímu zaměstnávání, k diskriminaci cizinců. Objevuje se snaha zjednodušit proces získávání povolení k pobytu, získávání pracovního povolení. Ovšem na druhé straně je právní řád naší republiky natolik složitý a nepřehledný, že velmi komplikuje život cizincům v naší republice. Neustálé novelizace a úpravy právních předpisů znesnadňují orientaci jak cizinců, tak i pracovníků na úřadech a častokrát dochází k problematickým situacím.

Ve své práci jsem se zabývala dvěma přistěhovatelskými skupinami a to Ukrajinci a Romy. Společným prvkem těchto etnik je rodina. Obě na ni velmi lpí a udržují rodinou pospolitost. Ovšem dále se již diametrálně liší.

Dle mého názoru se pohled na ukrajinské přistěhovalce začíná lepšit, mění se přístup majoritní skupiny k této minoritě. Dalo by se říci, že se čím dál více začleňují do života v České republice.

Značně problematické je ovšem přijímání romských přistěhovalců. Toto je a dle mého názoru i do budoucna stále bude, přístupem majoritní i minoritní skupiny k sobě navzájem. Značný problém je jejich styl a způsob života, většina lidí z majoritní skupiny v něm vidí využívání a zneužívání jich samotných. Vidí pouze negativa na této skupině lidí.

Vytvoření společnosti, kde by každý jedinec byl schopen tolerance vůči jiným národnostem, jejich kulturám, tradicím a zvykům, není snadný proces. Transformace začíná změnou každého jednotlivce, a to změnou myšlení, jednání a konání. Tento proces bude v naší republice procesem velmi dlouhodobým a vyžaduje nyní i v budoucnu značnou dávku trpělivosti, tolerance a porozumění.

Resumé

Bakalářská práce pojednává o migraci v České republice, migrantech a jejich životě zde. Je rozdělena do čtyřech částí.

První část se zabývá vymezením pojmů migrace, migranti. Nastihuje problém legální a nelegální migrace. Hovoří se zde o právní legislativě spojené s přistěhovalci, tzn. Zákon o pobytu cizinců na území ČR. Jsou zde charakterizovány zásady politiky vlády v oblasti migrační politiky. Vysvětluje fungování a účel Správy uprchlických zařízení, popisuje centra, které tato instituce spravuje

V druhé části jsou charakterizovány přistěhovalci a to Ukrajinci a Romové. Je zde popsán model rodiny. Řeší se otázka adaptability obou skupin do majoritní skupiny, problémy s tímto spojené, dále jsou rozebírány problémy žen a to převážně otázka zaměstnání, diskriminace v zaměstnání, problematika jednání s úřady. Také se zabírám otázkou vzdělanosti dětí a mládeže, kriminality.

Třetí část popisuje imigrační a výchovně-vzdělávací programy, určují jejich zaměření a fungování. Nastihuje fungování poraden právních, psychologický a sociální. Možnosti poradenství prostřednictvím internetu. Dále navrhuje řešení krizových situací, zlepšení přijímání cizinců do majoritní skupiny.

Závěrečná čtvrtá část je empirický výzkum. Výzkum byl proveden mezi skupinou ukrajinských žen a to formou dotazníku. Jsou zde rozebrány jednotlivé otázky dotazníku a je provedeno vyhodnocení dotazníku s grafickým znázorněním výsledku odpovědí na jednotlivé otázky.

Anotace:

Předkládaná bakalářská práce je zaměřena na problémy žen a dětí z přistěhovatelských rodin.

Teoretická část se zabývá vymezením pojmu migrace, legální i nelegální, zaobírá se problematikou právní legislativy přistěhovalců, nastiňuje cizinecký zákon, jeho fungování. Dále popisuje migrační politiku v České republice. Seznamuje s místy, jež fungují jako uprchlické zařízení.

Je zaměřena na dva proudy přistěhovalců a to na ukrajinské přistěhovalce a na romské přistěhovalce. Snaží se nastínit základní uváděné problémy žen a dětí, jejich přístupy i přístupy majoritní skupiny k těmto problémům, jejich řešení. Řeší problematiku adaptability minority do majoritní společnosti.

Seznamuje se vzdělávacími programy a projekty pro cizince, s imigračními programy, nastiňuje fungování aktivačních služeb ve formě právního a psychologicko-sociálního poradenství. Snaží se navrhnout možné přístupy k řešení problému a krizových situací.

Empirická část je zpracovaná na základě dotazníku určeného pro Ukrajinské ženy, prezentace jeho obsahu a vyhodnocení získaných skutečností.

Klíčová slova

Přistěhovalci, přistěhovatelské rodiny, diskriminace, adaptabilita, problémy žen a dětí

Annotation:

The presented bachelor thesis is focusing on problems of mothers and their children from immigration families.

The theoretical part covers the following areas: both legal and illegal migration, legal legislation of immigrants, alien law and its functioning. Further more the migration politics in the Czech Republic is described there. Readers get acquainted with places, which are operated as refugee camps.

The bachelor thesis focuses on two streams of immigrants – Ukrainian and Gipsy immigrants. There are described essential problems of women and children, their attitudes, and attitudes of a majority group towards these problems and their solutions. The work is dealing with the questions of adaptability of a minor group to a majority.

There are described educational programs and projects for foreigners, and immigration programs; further more it outlines how activation services – legal and psycho-social consultancy – work. There are suggested several possible options how to solve the problem and crisis situations.

The empirical part has been elaborated on the bases of a questionnaire, which was distributed to Ukrainian women, a presentation of its content and evaluation of its result.

Klíčová slova

Newcomers, immigration families, diskrimination, adaptability, the problems of women and childrens

Seznam literatury

- Kohoutek, R., *Základy sociální psychologie*, Brno, CERM 1998, ISBN: 80-7204-0642
- Budilová L., Jakoubek M., *Cikánská rodina a příbuzní*, Ústí nad Labem, Dryada 2007, ISBN: 978-80-87025-11-6
- Šišková, T., *Menšiny a migranti v české republice*, Praha Portál 2001, ISBN: 80-7178-648-9
- Zákon č. 326/1999 Sb. O pobytu cizinců na území ČR
- Chludíková, I., *Cizinci v České republice*, bulletin 2003/1, Sociologický ústav AV ČR
- Leontiyeva, Y., *Cizinci v Č: “ My a oni “*, bulletin 2003/1-2, Sociologický ústav AV ČR
- Kolektiv autorů, *Efektivní komunikace v interkulturním prostředí*, příručka vydaná v rámci projektu Varianty – IKV, realizátor – Člověk v tísni
- Kolektiv autorů, *Neregulární pobyt cizinců v ČR, problémy a jejich řešení*, Člověk v tísni, duben 2008
- Budilová, L., Hirt, T., *Policista v multikulturním prostředí*, informační manuál Policie ČR
- www.cvvv.cas.cz
- www.mvcr.cz
- www.czso.cz
- www.suz.cz
- www.migraceonline.cz
- www.varianty.cz
- www.mzv.cz
- www.cizinci.cz
- www.slovník.cizich.slov.abz.cz

Příloha

Dotazníkové šetření

U každé otázky, prosím, zakroužkujte jednu odpověď, se kterou nejvíce souhlasíte.

Otázka č. 1

Z jakého důvodu jsem přijela do České republiky?

- a) za práci – zlepšení mé ekonomické situace
- b) za rodinou
- c) studium

Otázka č. 2

Jak dlouho chcete zůstat v české republice?

- a) chtěla bych již natrvalo
- b) v důchodovém věku se chci vrátit na Ukrajinu
- c) 1 – 5 let
- d) méně než rok

Otázka č. 3

Znám svá práva v České republice?

- a) ano
- b) ne
- c) nejsem si jistá

Otázka č. 4

Dostala jsem se do problémové situace?

- a) problémy s jednáním na úřadech (např. Cizinecká policie, úřad práce, sociální odbor)
- b) diskriminace v zaměstnání
- c) rasismus a násilí vůči mé osobě
- d) zatím jsem se nesetkala s žádným problémem

Otázka č. 5

Jsem schopna si potřebné záležitosti vyřídit sama na úřadě?

- a) myslí, že ano
- b) ano s pomocí kamarádky / rodiny
- c) ne, zajišťuje mi to zaměstnavatel
- d) ne, vyřizuje mi to pracovní agentura

Otázka č. 6

Rozumím v každé situaci dobře česky?

- a) ano
- b) ne
- c) občas

Otázka č. 7

Navštěvuji nějaké vzdělávací programy?

- a) ano
- b) ne, nemám čas
- c) ne, (bez udání důvodu)
- d) ne, nemám potřebu

Otázka č. 8

Využila jsem někdy služeb právní porady v uprchlické poradně?

- a) ano
- b) ne
- c) o žádné nevím
- d) ne, radí mi kamarádka / rodina